

Sárgarigó, darázs-fészek, nem is asszony, ki nem részeg

(regényrészlet)

A fejezet, amelyben Rozmaringot és Pistit eléri a horgász-szerencsétlenség

Hajnalhasadáskor, amikor szinte teljes a sötétség, a Szamos nyugodt és csábítóan halovány. A vízből még sugárzik az éjszaka hűvössége, sötétnek és mélynek tetszik, csak egy-egy korai, áttörő napsugár rajzol gyenge, világosszürke sávokat az éjszínű vízbe.

Az igazi hús drága volt, ritkán is juthattunk hozzá. Azt a néhány tyúkot és két kecskét, ami megmaradt, fontosabb volt a kiszámíthatóbb tojásért és tejért tartani. A hálókat az esti órákban kellett elhelyezni, mert ha korábban tesszük, állítólag a halak észreveszik a vízbe tett csapdát és kitérnek előle. Kicsit hitetlenkedtem az intésen, de ez is csak olyan, mint minden babona. Még ha nem is tenne az igazára az ember egy lyukas garast se, mégis megtartja. Hátha. Ugyanezért kellett hajnalban hozzálátni a munkához. Mindemellett szerettem sötétben ébredni. Szerettem hallani, ahogyan az éjszaka neszeit felváltják a nappal hangjai. Megtanultam értékelni azt a fél órát, amikor a baljós árnyak hétköznapi, barátságos formákká változnak.

Nem sokáig engedhettem meg magamnak azt a gyerekes luxust, hogy féljek a sötétben. Hat évesen mérhetetlenül rettettem. A feketeség a végtelenségig nőtt, terjedt, akár egy határok nélküli köd, mely leereszkedik a katlanra, beborítja és eltakarja a házakat, a fákat, az élőlényeket. A neszek mármár ordítássá hangosodtak, amíg én reszkettem az ágyamban. Anyám légzésére próbáltam figyelni, de ő néha olyan némán tudott aludni, akár egy halott. Nagypámnak mertem csak mesélni a dologról. Meghallgatott, aztán annyit mondott:

– Mit gondolsz, Rozmaring, amikor lámpát gyújtasz, akkor távozik a sötétség a szobából? Kimegy az ablakon, az ajtó alatt? Az akkor is ott van, ha nem látod.

A háló kivetése egyszerű dolognak tűnik, pedig nem az. Hosszú és időigényes munka megtanulni, hol nem akad bele több vízínövény, mint hal, hogyan kell leírni egy elegáns félkört, hogy az aljára varrt nehéz ólomdarabok a kívánt helyen merüljenek el. Beszedni pedig már akkor sem egyszerű, ha csak néhány naphal és hínár az asznapi fogás. Hálót viszont valóban nem túl bonyolult készíteni vagy foltoztatni. A nagyságának az szabta meg a határát, hogy én és Pisti mekkorával boldogulunk el. Hiába volt csónakunk, nem feszíthettük ki a hálót a Szamos teljes hosszán, hogy álljon a vízben keresztben, mint egy fal. Azonban néhány kiszáradt, erős fatörzset mindig munkára tudtunk fogni.

Persze, a legtöbb hal átjutott a hálónk alatt, felett vagy mellett. Sokszor az is, ami a háló szeméibe suhant. Ugyanakkor egészen kis halakat is foglyul ejtettünk. Amikor megrettentek és vissza akarták rántani a fejüket, a kiálló kopoltyúfedőjük a hálóba akadt és onnantól kezdve visszavonhatatlanul a foglyaink maradtak.

Ezek után felmetszettük és kiszigereltük a kis keszegeket, kárászokat, törpeharcsákat, kifolyattuk kevéske vérüket, kívül-belül alaposan megsóztuk őket. Azzal szerencsére el voltunk látva, de csak azért, mert anyám még a háború első évében szerzett nyalósó tömböket, amit eredetileg marhák elé szántak. Azt törtük és faragtuk, oldottuk vízzel, így ételeink mindig ízesek maradtak. Csak azokat a halakat lehetett eltenni, aminek a kopoltyúja még egészséges piros volt. Amely már kifehéredett, azt a békesség kedvéért eldobtuk. Az éhezést jobban bírja az ember az ételmérgezésnél.

A halakat fejfelé fölfele egy hordóba állítottuk, majd egy réteg sóval fedtük be. A hordót megtelte után sem szabad befedni, mert akkor a halak összezsugorodnának. A fogás fejlettebb részét megszáritottuk. Ezeket is ugyanúgy kellett előkészíteni, de a sózás előtt a gerinc mentén meg is roppan-

tottuk, hogy jobban kilapuljanak és így könnyebben átjárja őket a napfény és a levegő. A szemükön keresztül a fejüket átszűrve fűztük őket föl egy zsinórra, ami azért is praktikus, mert ha rosszabbra is fordult az idő, egyszerűen összetoltuk az egész sor halat és fedett helyre lehetett őket vinni. Jó időben két-három nap alatt megszáradtak. Ezt, kicsit lemosva róla a sóréteget, el lehetett szárazon is ropogtatni, vagy vízbe áztattuk néhány órára, aztán ugyanúgy kisütöttük, mint a frisset.

Ezúttal is nehéz volt kihúzni a hálót a Szamosból, de az nem jelent semmit, a beszédés mindig csalókan nehéz. Előbukkannak a víz színén az átlátszó kis rombuszok, hajszálvékonyan hasítva szét a vizet, hogy aztán kiderüljön, súlya végeredményben csak annak van, hogy szétválasztjuk az elemeket. Mindaz, ami eddig a vízé volt, ezután a levegőé, a tűzé, majd a földé lesz.

Tisztességes méretű halat ezúttal se fogtunk. Sokan halásztak ekkoriban a folyó felsőbb részein is. Csak kisméretűek fickándoztak a hálóban, csillant meg nyálkás bőrük kiválva a vízből, amivel a kiemelés pillanataig egyneműnek tűntek. De érződött, hogy a háló nehézsége nem az a hétköznapi súly, amivel a megszokott módon erőlködnénk. Valami másnak is meg kellett a hálóban akadnia. Beemeltük a maradék részt a csónakba, egy nagy, ormótlan dologgal, aminek formája és minősége meghatározhatatlan volt a rátapadó hínártól. Beletettük bádögödruánkba a halakat, a hínáros valamit lelőgyöböltük a zavaros vízben. Egy, az iszappal felkavart víznél is sötétebb vas bontakozott ki a tapadós, szálas növények halmazából.

– Egy fegyver – mondta Pisti, áhítattal telt hangon.

Nem feleltem. Ebből a két szóból is világos volt, hogy visszadobásról szó sem lehet. Legalábbis erről egy csónakban ülve nem fogom őt meggyőzni. Kimásztunk a fatörzsön a partra, én vittem a vödöröt, Pisti egyik hóna alatt a hálóval, másik kezében a fegyvert tartva imbolygott. Ott leültünk egymással szembe, magunk közé vettük a hálót és kezdtük el lecsipegetni róla a Szamos mocskát. Pistinek csillogott a szeme, valószínűleg mindenféle hülye gondolat fordult meg a fejében.

– Gondolom, sejtet, hogy a fegyver már használhatatlan. Ha megtartod, abból minden bizonnyal csak baj lehet – kezdtem óvatosan a mondandómba.

– Persze, hogy jelenleg használhatatlan, hisz' ki tudja mióta volt a folyóban. De kiszárad, megbüttyölöm, megszírozom, aztán ki tudja. Egy próbát megér. Ez tiszta fém. Nem sok minden tud végérvényesen elromlani rajta. Aztán, ha nem is fog sosem működni... Egy fegyver látványa már önmagában is elég lehet.

– Elég lehet, mikor?

– Hát tudod, amikor kell.

– Én nem tudom, mikor kell és szerintem te sem tudod.

– Ha neked nem kell, úgy még jobb! Akkor csak az enyém. Te pedig tegyél úgy, mintha sosem láttad volna.

Azzal Pisti felállt és felmarkolta a pisztolyt. Forgatta, nézegette, próbált úgy hümmögni és vizsgáldni, mintha valódi szakértője lenne a témának. Én is odamentem inkább, hogy megnézzem közelebbről a vita tárgyát. Még csak egy órája volt fegyverünk, de máris sokkal kisebbnek és hétköznapiabbnak tűnt. A markolaton domború faborítás, amely a víztől szinte fekete, dagadt, az egyik oldalon egy darab le is hasadt belőle. A cső bal oldalán nagy betűs felirat. FÉMÁRU-, FEGYVER- ÉS GÉPGYÁR R.T. 37 M. Kicsivel alatta, de még a markolat fölött egy számsor. 121225. Az elsütő kakast védő hajlított fémben koronás címer.

– Pisti, szerintem ez katonai fegyver.

– Persze, hogy az. Ugyan ki másnak lehetne ebben az országban fegyvere.

– De mi van, ha keresi valaki. Csak nem dobálnak véletlenül a Szamosba fegyvereket!

– Persze, hogy nem. Éppen azért nem hiszem, hogy keresné a régi gazdája.

Nem tudtam belekötni az érvelésébe. És Pisti megint azt csinálta, amit a legjobban utáltam benne. Csak azért, mert legyőzött egy béna szópárbajban, úgy tett, mintha igaza is lenne. Mintha bármely vita győztese kizárólagos jogot formálhatna az igazság birtoklására. Némi csend után, amelyet a halakkal való munka zajával töltöttünk meg, túl óvatosan mondta ki.

– Rozmaring...

– Annyira tudtam, hogy ez lesz! – csattantam fel.

– Mit tudtál? Mi lesz?

– Hogy megtartjuk ezt a hülye fegyvert, mert TE meg akarod tartani. Aztán meg ÉN fogom elrejteni, mert még ha TE is akarod megtartani, nélkülem nem menne, ezért most az jön, hogy kicsit meghunyászkodsz, mert letorkoltál, mondasz valami kedveset, ettől nekem megesik rajtad a szívem és akkor fogsz megkérni, hogy a mi sufninkban tartsuk a pisztolyt.

– Rozmaring, most meg hova mész?

– A sufninhoz! – kiabáltam magam elé – Mégis hova mennék! Tedd a vödör aljára a fegyvert és rakd rá a halakat!

Hallottam a kapkodást, ahogy sebtében a csónakba dobja a hálót, összepakol a vödörbe és már utol is ért, úgy lengette kezében a zsákmányt.

– Ne füttyöréssz!

De persze ezt már leginkább a mondás kedvéért mondtam. Mintha attól, hogy úgy viselkedem, a dolgok alakulásába még mindig van beleszólásom, lesz is.

Abbahagyta a füttyülést. A cipője orrát nézve vigyorgott.

Huszonöt évvel később, 1971-ben Szolnokon néztük meg férjemmel egy fiatal fiú, Székely Gábor rendezését. Csehov Sirályát vitte színre. Szerettünk színházba járni, habár évente csupán néhány alkalommal engedhettük meg magunknak ezt a szórakozást. A hangulatomat minden bizonnyal jelentősen befolyásolta, hogy hatalmas robajjal indult az előadás. Vágtak, fűrészelték, fejszével csapkodtak, fiatalok garmadája állított össze egy színpadot a színpadon, amelyen Trepljov fogja bemutatni első drámáját. A férjem észrevéve növekvő feszültségem, megnyugtatóképpen súgta fülembe:

– Ugyan, Rozikám, lazíts! Mi mást akarhat egy huszonéves fiatalember, mint felforgatni és utána építeni?

Nem sokkal később az író vállán egy puskával lépett színre. A férjem pedig, aki egész életében szóval tartott engem is, azt mondta.

– Kíváncsi vagyok, mikor fog elsülni.

– Hogy mondtad? – fészkelődtem a kényelmes székben.

– Ismered azt a mondást, ha megjelenik egy fegyver, az előbb-utóbb el is fog sülni.

Megfordul velem mind a két színpad. A sorunk közepéről álltam föl és bukdácsoltam ki az iszapos, tiszai éjszakába.